

Kurtarılabilecek Türler...

Asya Aslanı

"Yırtıcı memelilerin en güçlüsü hangi hayvandır?" diye sorsak hemen herkesin aklına ilk önce onun adı gelir: Aslan. Kükremesiyle de ünlü olan bu hayvanlar günümüzde yalnızca Afrika'da yaşamlarını sürdürüyorlar; eskidense Afrika'dan Hindistan'a değin değişik alanlarda yaşarlardı. Hatta Türkiye, İran ve Irak'ın ormanlarında bile aslanlar vardı; sayıları da oldukça çoktu. Bu hayvanlara İran ya da Asya aslanı (*Panthera leo persica*) denirdi ve aslanın bir alttürüydü bu hayvan. Aslan alttürleri, yelelerinin boynu ve göğüsü sarış şekline göre belirlenir. Örneğin, yele bütün yüzü çevreleyebilir; çok bol ve dağınık olabilir; başın arkasını, boynu ve omuzları kaplayarak göğüsten bele kadar uzanabilir ya da hiç olmayabilir.

Asya aslanı ülkemizde yok artık; çünkü onların soyları tükendi. Aslında salt ülkemizde değil, bütün dünya üzerinde de neredeyse tükenmek üzere. Nasıl bir hayvandı, özellikleri nelerdi Asya kaplanının? Önce bunu inceleyelim: Kedigiller ailesinin yırtıcı bir memelisiydi. Uzun bir gövdesi, kısa sayılabilecek bacakları, büyük bir kafası ve kaslı bir vücut yapısı vardı. Örneğin bir erkek aslan yaklaşık 2,70 m uzunluğundaydı. Ağırlığı da 160-190 kg kadardı. Yerden yüksekliğiye 90 cm'idi. Dişisi, 2,40 m boy ve 110-135 kg kadar ağırlıkta

olabiliyordu. Yerden yüksekliği 75 cm'idi. Erkek aslanların yeleleri vardı; dişide yele yoktu, tıpkı diğer aslanlar gibi.

Kendilerini tehlikede hissettiklerinde ya da aç olduklarında bu duygularını kükreyerek anlatırlardı. Ormanlar onların yurduyd. Ormanlarda yaşarlardı. Kedi gibi çevik hareketlerle ağaçlara tırmanır; orada uykuya dalarlardı. 3,70 m yükseğe, 11 m uzağa sıçrayabilirlerdi. Avlarını pençeleriyle vura vura öldürürlerdi. Avın büyüklüğüne göre, gerektiğinde dişlerini de kullanırlardı. Bir öküzü sürükleyecek kadar güçlü dişleri vardı. Böylesine çok güçlüydü; ama öteki aslanların hepsinden daha küçüktü.

12. yüzyıla değin Batı, Orta, Güney ve Güneydoğu Anadolu'yu yurt edinmişti. Peki daha önce nerelerde yaşardı? Gelin buna bir göz atalım: Milattan Önceki ilk bin yılın ortalarına kadar, Balkanlar'da Asya aslanların var olduğunu hem Herodot ve hem de Aristo yazmışlar. Bugünkü Yunanistan sınırları içerisinde de, MS 80-100 yıllarında aslanların bulunduğu düşünülüyor.

Büyük bir olasılıkla Asya aslanları MS 10. yüzyıla kadar Azerbaycan'da da yaşamışlar. Aslanların bu yerlerde nasıl yok oldukları sorusuna ise artık sizler de çok net yanıt verebilirsiniz: Tıpkı öteki soyu tükenen hayvanlar hangi

etkenlerle tükendilerse, aslanların tükenişinde de aynı etkenleri görüyoruz. Şöyle ki, aslanların yaşadığı yerlerde öncelikle insan sayısı arttı. Buna bağlı olarak avlanma da. Ayrıca, çevresel koşullar da gerek doğal gerekse insan eliyle değişti. Bunlar da bu yok oluşu hızlandırdı.

Asya aslanlarının yok oluşu her yerde aynı zamanda olmadı. Sözelimi Fas kıyılarında 1800'lerin ortalarına değin aslanlar yaşıyordu. Bundan sonra yok olmaya başladı. Ama Atlas dağlarında, aslanların 1940'lara dek yaşadıkları düşünülüyor. Cezayir'de görülen son aslan 1893'te, Batna yakınlarında öldürülmüş. Tunus'taysa 1891'de. Batı Trablus'ta aslanların kökünün kazınması 1700'lerin başlarında olmuş. Türkiye'de de 1870'de, Birecik yakınlarında olduğu bilinen son aslan vurularak öldürülmüş. Fırat nehri boyunca, bir aslanın birçok atı parçalayıp öldürdüğünü, Fırat'ın kollarının uzandığı meşe ormanlarında aslanların bulunduğunu, Anadolu'yu gezmeye gelmiş bazı doğa araştırmacılarının tuttukları notlardan öğrenmekteyiz. Muğla-Fethiye civarındaki ormanlarda, vadilerde çok sayıda aslan olduğu bildirilmiş. Evliya Çelebi de, Seyahatname'sinde Şebinkarahisar civarında aslanların yaşadığını yazıyor. Hatta bu aslanlardan biri kaymakama hediye olarak sunulmuş; kaymakam da aslanın içini doldurtup, şehrin girişinde sergilemiş.

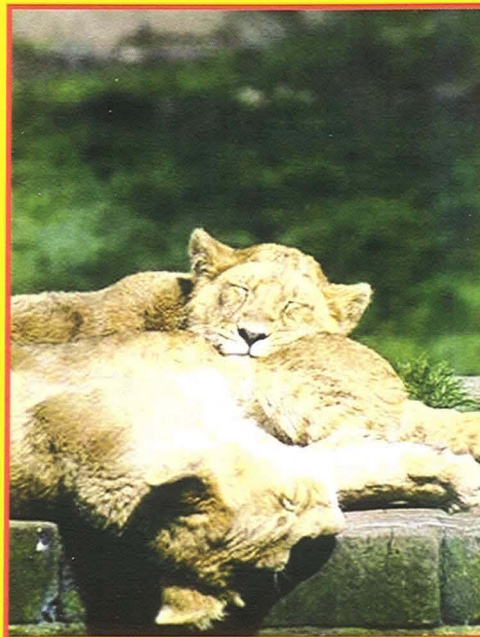
Irak'ta, Musul'da, 1850'de aslanlar varmış; hatta Türk olan valinin bile iki aslanı varmış. Irak'ta bilinen son aslan 1918'de öldürülmüş.

İran'a gelince, 1800'lerin sonlarına kadar aslanlarıyla ünlüydü. Amerikalı mühendisler, İran'da yaptıkları bir tren yolu inşaatında çalışırken, biraz ileride bir aslan görmüşler, ve büyük bir şaşkınlıktan sonra bunu hükümete bildirmişler. Pakistan'da son aslan Kot Deji yakınlarında, 1810'da vurulmuş. Ama bunlar hep eskilerde kaldı. Ne yazık ki, günümüzde ne İran'da, ne Afganistan'da, ne de Belucistan'da artık aslan yok.

Hindistan'daysa olasılıkla son olduğu sanılan bir aslan 1847-1848 yılları arasında, soğuk bir mevsimde, Narmada nehri yakınlarında vurulmuş. 1856-1858 yılları

arasında Delhi'de 50 aslan öldürülmüş. Bundan 25 yıl kadar sonra, 1891'de Blanford adında bir araştırmacı, artık da Asya aslanlarının soylarının Hindistan'da tükendiğini yazmış. Ama şimdilerde Hindistan'ın Gucerat eyaletinde, Gir Ormanı Ulusal Parkında birkaç yüz aslan koruma altında tutuluyor. Ve artık, Asya aslanları neredeyse tüm dünyada soyu tehlike altında olan bir hayvan.

Gülgün Akbaba